

พ ญ า น ก แ ก ก เ ต้ า

ผู้ใดบำรุงเลี้ยงมารดาบิดา ด้วยข้าวและด้วยน้ำ ผู้นั้น
ตายไปสู่ภพหน้า ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ โดยไม่ต้องสงสัย

พจนานุกรมแชกเต้า

๓๐

เราทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ มีสิ่งที่จะต้องศึกษาควบคู่กันไปอยู่ ๒ ประการ คือ การศึกษาวิชาความรู้ในทางโลก และการศึกษาวิชาในทางธรรม การศึกษาความรู้ทางโลกมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เรารู้จักวิธีการแสวงหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเอง และครอบครัว ทำให้เราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในระดับหนึ่ง ส่วนการศึกษาคำสอนในทางธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ อันจะส่งผลให้เราได้เข้าถึงแหล่งของความรู้ที่สมบูรณ์ เป็นความรู้เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้เข้าถึงความสุขอันแท้จริงที่มีอยู่ภายใน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน ตักกกลชาดก ว่า

“โย มาตรํ วา ปีตรํ สวิญญ
อนนเนน ปาเนน อุปภุจหาติ
กายสฺส เกทา อภิสมฺปรายํ
อสฺสยํ โส สุกฺคํ อุเปติ

“ผู้ใดบำรุงเลี้ยงมารดาบิดา ด้วยข้าว และด้วยน้ำ
ผู้นั้นตายไปสู่ภพหน้า ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ โดยไม่ต้อง
สงสัย

*ในสมัยพุทธกาลมีผู้เฒ่าสองสามีภรรยา มีลูกชายซึ่งบวช
เป็นพระอยู่ในวัดพระเชตวัน ผู้เฒ่าทั้งสองได้รับกรรมลำบากใน

พญานกแขกเต้า

๓๑

การแสวงหาอาหาร ร่างกายก็ฝ่ายผอม ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง พระลูกชายซึ่งเป็นผู้มีความกตัญญู จึงนำอาหารที่ได้จากการบิณฑบาตมาเลี้ยงท่านทั้งสองทุกวัน

พระบรมศาสดาทรงทราบถึงเรื่องนี้ จึงตรัสเรียกภิกษุรูปนั้นมา แล้วทรงถามว่า “ดูก่อนภิกษุ เธอบิณฑบาตมาเลี้ยงบิดามารดาของเธอ จริงหรือ” ภิกษุรูปนั้นทูลตอบว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จริงพระเจ้าข้า” พระพุทธองค์จึงตรัสสรรเสริญว่า “ดีแล้วภิกษุ แม้แต่บัณฑิตในกาลก่อน เกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉาน ก็ยังเลี้ยงดูพ่อแม่ที่แก่แล้ว ด้วยอาหารที่หามาด้วยจะงอยปาก” ทรงระลึกชาติหนหลัง แล้วนำเรื่องในอดีตมาตรัสเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟังว่า

ในอดีตมีนกแขกเต้าฝูงใหญ่อาศัยอยู่ในป่าจंबวนยอดเขาแห่งหนึ่ง ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์ได้ถือกำเนิดเป็นลูกของพญานกแขกเต้า เมื่อเติบโตขึ้น มีรูปร่างงดงาม สมบูรณ์ด้วยพลังกำลัง และสติปัญญา เมื่อบิดาของพระโพธิสัตว์แก่ชราลง จึงแต่งตั้งให้พระโพธิสัตว์เป็นจำฝูงปกครองฝูงนกเหล่านั้น

พญานก แหกเตา

๓๒

ด้วยความกตัญญู พญานกแหกเตาจึงออกไปหาอาหารมาเลี้ยง บิดามารดา ไม่ยอมให้บิดามารดาได้รับความลำบากในการหาอาหาร ให้พักอยู่ในรัง และตนก็ปกครองฝูงนกแหกเตา โดยนำฝูงนกไปสู่ป่าหิมพานต์ เพื่อหากินข้าวสาลีในป่า พอกินอิ่มแล้วก็คาบอาหารมาฝากให้บิดามารดา

วันหนึ่งฝูงนกได้พากันไปกินข้าวสาลีในไร่ข้าวสาลีของชาวมคร คนดูแลไร่จึงวิ่งออกมาไล่นก แม้จะวิ่งกลับไปกลับมาพยายามที่จะไล่นกออกไป แต่ไม่สามารถจะไล่ได้ เพราะนกมีจำนวนมากมายเหลือเกิน พวกนกได้พากันจิกกินข้าวสาลีจนอึมัน้ำสำราญ แล้วก็บินกลับไป ส่วนพญานกก็จะรวบรวมข้าวสาลีแล้วคาบมาเพื่อให้บิดามารดาเป็นประจำ

วันต่อมาฝูงนกแหกเตา ก็พากันไปที่ไร่ข้าวสาลีนั่นอีก คนดูแลไร่ข้าวสาลีก็นำวิ่งออกมาไล่พวกนกอีก แต่ไม่สำเร็จ จึงคิดว่า ถ้าพวกนกพากันมากินข้าวสาลีทุกวัน ข้าวสาลีต้องหมดไร่แน่ จึงไปบอกแก่พราหมณ์ผู้เป็นเจ้าของ

เมื่อไปถึง พราหมณ์ก็ถามว่า “เป็นอย่างไร ข้าวสาลีสมบูรณ์ดีหรือ” เขาตอบว่า “นายท่าน ข้าวสาลีก็น่าสมบูรณ์ดี แต่มีฝูงนกแหกเตา ได้พากันมากินข้าวในไร่ของท่าน พอข้าพเจ้าเข้าไปไล่ มันก็บินหนีไป แล้ววกกลับมากินอีก แต่มีพญานก-

พญานกแขกเต้า

๓๓

แขกเต้าอยู่ตัวหนึ่งสวยกว่าทุกตัว พอกินเสร็จแล้ว ก็มักจะคาบข้าวสาalikลับไปด้วย”

พราหมณ์ฟังแล้ว ก็นึกชอบพญานกแขกเต้าขึ้นมา จึงบอกว่า “เจ้าจงใช้บ่วง ดักจับพญานกมาให้เรา” วันรุ่งขึ้น คนเฝ้าไร่จึงใช้บ่วงดักพญานกแขกเต้า ในที่ที่คิดว่าพญานกจะลงมากินข้าวสาลี เพราะได้สังเกตเห็นพญานกมักจะบินลงมาที่เดิมทุกวัน

วันต่อมาพญานกแขกเต้าก็ร่อนลงมาที่เดิมอีก จึงติดบ่วงที่วางดักไว้ เมื่อรู้ว่าตนติดบ่วงแล้ว ก็คิดว่า “ถ้าเราส่งเสียงร้องเอะอะในเวลานี้ พวกญาติของเราก็จะตกใจบินหนีไป โดยไม่ได้กินข้าวสาลี เราต้องอดกลั้นไว้ จนกว่าพวกญาติจะกินจนอิ่ม” เมื่อรู้ว่าพวกนกกินจนอิ่มแล้ว จึงได้ส่งเสียงร้องออกมา นกเหล่านั้นรู้ว่ามิอันตรายเกิดขึ้น ก็ตกใจพากันบินหนีไปหมด

คนเฝ้าไร่ได้ยินเสียงร้องของนกเหล่านั้นแล้ว ก็ลงจากกระท่อมไปที่วางบ่วง เห็นพญานกแขกเต้าก็จับมัดขาทั้งสองไว้ แล้วนำไปให้พราหมณ์ เมื่อพราหมณ์เห็นพญานกแล้ว ก็อุ้มมานั่งบนตักด้วยความรัก แล้วกล่าวว่า “นกแขกเต้าเอ๋ย ท้องเจ้าคงจะใหญ่กว่าท้องของนกตัวอื่นเป็นแน่ ถึงกินข้าวของเราแล้วยังคาบเอากลับไปอีก เจ้ามีฉางสำหรับเก็บข้าวไว้หรือ หรือว่า

พ ญาน ก แช ก เต้า

๓๔

เรามีเวรต่อกันมาก่อน”

พญานกแขกเต้าได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงกล่าวว่า “ข้าพเจ้ามิได้มีเวรกับท่าน ฉางของข้าพเจ้าก็ไม่มี แต่ข้าพเจ้านำเอาข้าวสาลินี้ไปเปลี่ยนหนี้เก่า ให้เขากู้หนี้ใหม่ และฝังขุมทรัพย์ไว้ที่ป่าจั่วนั้น” พราหมณ์เกิดความสงสัยจึงถามว่า “การให้กู้หนี้ของเจ้า เป็นอย่างไร การเปลี่ยนหนี้ของเจ้าเป็นอย่างไร และเจ้าฝังขุมทรัพย์ไว้อย่างไร”

“ข้าแต่พราหมณ์ ลูกน้อยทั้งหลายของข้าพเจ้ายังเล็กอยู่ ขนปีกยังไม่ขึ้น เมื่อข้าพเจ้าเลี้ยงบุตรเหล่านี้ ถ้าเขารู้บุญคุณ เขาก็จะเลี้ยงดูข้าพเจ้าบ้าง ในยามที่แก่ชรา เพราะเหตุนั้นข้าพเจ้าจึงเป็นผู้ให้บุตรเหล่านี้กู้หนี้ ส่วนมารดาและบิดาของข้าพเจ้าแก่แล้ว ข้าพเจ้าคาบเอาข้าวสาลีไปด้วยจะงอยปากเพื่อเลี้ยงท่านทั้งสอง จึงชื่อว่าได้เปลี่ยนหนี้ และที่ในป่านั้นมีนกพวกหนึ่งที่มีขนปีกหลุดหมดแล้ว เป็นนกทุพพลภาพ ข้าพเจ้าต้องการบุญ จึงได้ให้ข้าวสาลีแก่นกเหล่านั้น เพราะบัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าการทำบุญนั้น เป็นขุมทรัพย์ การฝังขุมทรัพย์ไว้ของข้าพเจ้าเป็นเช่นนี้”

พราหมณ์ฟังพญานกแล้ว ก็มีจิตเลื่อมใส กล่าวว่า “เจ้าเป็นนกที่มีคุณธรรม มนุษย์บางพวกยังไม่รู้จักบุญคุณคนเลย

พญานกแขกเต้า

๓๕

ตั้งแต่นี้ต่อไป เจ้าพร้อมกับหมู่ญาติจงกินข้าวสาละในไร่ของเราตาม
ต้องการเถิด เราปรารถนาจะขอเห็นเจ้าอีก การที่ได้เห็นเจ้า
ถือว่าเป็นสิริมงคล และเจ้าก็เป็นทีพอใจของเรา”

พราหมณ์อ้อนวอนพระมหาสัตว์อย่างนี้แล้ว มองดูด้วย
จิตอันอ่อนโยน ประหนึ่งมองดูลูกรัก ได้แก่เชือกที่มัดข้อเท้าออก
ทาเท้าทั้งคู่ด้วยน้ำมันที่หุงแล้วร้อยครั้ง ให้พญานกเกาะบนตั้ง
ที่ดงงามวิจิตร แล้วให้บริโภควัตถุที่ปลูกน้ำผึ้งในจานทอง ให้
ดื่มน้ำเจือน้ำตาลกรวดที่มีรสเลิศ

หลังจากนั้นพญานกแขกเต้าก็กล่าวว่า “ข้าแต่พราหมณ์
ข้าพเจ้าได้กิน และดื่มน้ำที่อยู่ของท่าน ข้าพเจ้าจะมาพำนักในที่
ของท่านทุกวัน ขอท่านจงให้ท่านอย่างสม่ำเสมอ ในสมณ-
พราหมณ์ผู้ทรงธรรม และจงเลี้ยงดูมารดาบิดาผู้แก่เฒ่าด้วย
ความกตัญญูเถิด” แล้วก็บินกลับไป พร้อมกับคาบอาหารไป
ฝากบิดามารดา

เมื่อพระบรมศาสดาทรงเล่าเรื่องในอดีตจบลง ภิกษุ
ผู้เลี้ยงดูบิดามารดามิดวงตาเห็นธรรม ได้บรรลุโสดาปัตติผลใน
ที่นั่นเอง เราจะเห็นว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมของบัณฑิตที่
พระลัมบาลัมพุทเจ้าทรงสรรเสริญ แม้นกแขกเต้าจะเป็นเพียง
สัตว์เดียรัจฉานยังมีความกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาถึงเพียงนี้

พญานกแซกเต๋า

๓๖

เราได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ เป็นผู้มียุญ และมีคุณธรรม เราควรจะใช้กายมนุษย์นี้สร้างความดีให้คุ้มค่ามากที่สุด ให้สมกับที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบคำสอนอันประเสริฐในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ผู้ที่มีความกตัญญูทุกเวที คือรู้อุปการคุณของผู้อื่นที่มีต่อตน แล้วหาโอกาสตอบแทนคุณของท่าน จึงได้ชื่อว่า ดำเนินตามแบบแผนของบัณฑิตในกาลก่อน บุญกุศลจะเกิดขึ้นอย่างมากมายมหาศาล เพราะเป็นการทดแทนพระคุณด้วยจิตที่บริสุทธิ์ มีดวงปัญญาตรองเห็นคุณงามความดีของผู้มีอุปการะคุณธรรมในตัวของเรา จึงเพิ่มพูนขึ้นมาในจิตใจ และจะเป็นทางมาแห่งคุณธรรมอื่นๆ อีกมาก เป็นเหตุให้สามารถบรรลุธรรมได้โดยง่าย โดยเร็วพลัน

ความดีหรือบุญกุศลที่เราทำทั้งหมดนั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อจุดประสงค์อื่น แต่เป็นไปเพื่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน เพื่อไปให้ถึงที่สุดแห่งธรรม และแหล่งกำเนิดของบุญ หรือความดีทั้งหลายจะปรากฏอยู่ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ ดังนั้นเราจะต้องฝึกฝนใจของเรา ให้มาหยุดนิ่งอยู่ที่ตรงนี้ อย่างสม่ำเสมอ ในทุกๆ วัน ทุกๆ อิริยาบถ

